

БІНАРНІ ОПОЗИЦІЙНІ *COMPOSITA* НА ОЗНАЧЕННЯ РОЗМІРНО-ПРОСТОРОВИХ ХАРАКТЕРИСТИК В ІСТОРИЧНІЙ ОЙКОНІМІЇ РУСЬКОГО ВОЄВОДСТВА (НА ПРИКЛАДІ ГАЛИЦЬКОЇ ЗЕМЛІ)

Ярослав Редьква. Бінарні опозиційні composita на означення розмірно-просторових характеристик в історичній ойконімії Руського воєводства (на прикладі Галицької землі).

У статті розглянуто 26 бінарних опозиційних композитних пар ойконімів Галицької землі Руського воєводства. Ойконіми-composita включають у себе розмірно-просторові характеристики з ад'єктивними компонентами: великий / малий; верхній / нижній, горішній / долишній / середній. Аналіз зазначених ННП у часовому проміжку, починаючи з др. пол. XIV ст., засвідчив, що ці назви виникли як орієнтири-локалізатори, орієнтири-уточнення місцезнаходження поселень і є однією з ранніх форм відображення дійсності в свідомості людини.

Ключові слова: ойконім, історична ойконімія, composita, регіональна топонімічна система, топоніміка.

Ярослав Редьква. Бинарные оппозиционные composita на обозначение размерно-пространственных характеристик в исторической ойконимии Русского воеводства (на примере Галицкой земли).

В статье рассмотрено 26 бинарных оппозиционных композитных пар ойконимов Галицкой земли Русского воеводства. Ойконимы-composita включают в себя размерно-пространственные характеристики с адъективными компонентами: большой / малый; верхний / нижний / средний. Анализ указанных ННП во временном отрезке, начиная с вт. пол. XIV в., засвидетельствовал, что эти названия возникли как ориентиры-локализаторы, ориентиры-уточнения местоположения поселений и выступают одной из ранних форм отображения действительности в сознании человека.

Ключевые слова: ойконим, историческая ойконимия, composita, региональная топонимическая система, топонимика.

Yaroslav Redkva. Binary oppositions of composites to denote size and space characteristics in historical oikonymy of Ruske Voyevodstvo (as exemplified by Halytska Land).

The article is a study of 26 binary oppositions of composite pairs of Halych Land of Ruske Voyevodstvo oikonyms. Composite oikonyms consist of size and space characteristics with adjectival components: big / small; upper / lower; upper / lower / medium. The analysis of the toponyms in time space starting from the second half of fourteenth century revealed that these names appeared as landmarks locators, landmarks specifiers, location of settlements and is one of early forms of depiction of reality in the consciousness of a man.

Key words: oikonym, historical oikonymy, composite oikonym, regional toponymic system, toponymy.

Топоніміка як наука про географічні назви, а її невід'ємна складова – ойконіміка – завдяки особливому розряду пропріальної лексики, яка в них аналізується, дають можливість не тільки з'ясувати суто мовні (наприклад, етимологічні аспекти появи, походження, зародження, функціонування ойконіма), а й також побачити в них, назвах поселень (далі: ННП – назва населеного пункту, НП – населений пункт), певну систему формування цілісного топонімного ландшафту території в його регіонально-просторовому вимірі. Тобто топонімічна система, зокрема її підвид регіональна ойконімічна система, дають нам можливість об'єднати всю топонімну лексику на основі ментального компонента, адже, як справедливо зазначає Л.М. Дмитрієва, “онтологічне буття топонімічної системи неминуче зникається з її ментальним існуванням” [2, с. 15].

Дослідники топонімії в найменуванні географічних об'єктів особливе місце відводять мотивації, яка, на думку, Г.М. Керта, “є важливою ознакою народної самосвідомості, його менталітету”, “... це проблема [проблема мотивації – Я.Р.] проникнення в психологію номінатора, що дав ту чи іншу назву, проблема ціннісної орієнтації народу”, зрештою – як і сама “топонімія – це частина навколишнього культурного середовища народу, його світовідчуття, світорозуміння й світоконструювання [3, с. 48-54]. Ось саме ця ментальна складова безпосередньо відбита в назвах населених пунктів, які до певної міри є продуктом народної свідомості; в них відображене матеріальне й духовне життя людини.

Колеги-географи солідарні з дослідниками топонімії в тому, що остання “є однією з найбільш ранніх форм відображення дійсності у свідомості людини, що виникли, в першу чергу, заради орієнтування в широкому сенсі цього слова...” [1, с. 74-76].

Ойконімія Галицької землі Руського воєводства¹⁶ (із повітами: Галицьким, Червоноградським, Коломийським, Коропецьким, Снятинським і Теробовлянським)¹⁷, яка виступає об'єктом цього дослідження, засвідчує певну своєрідність у топонімному баченні як українців, так і поляків, що історично відбилося в назвах поселень на означення розмірно-просторових характеристик.

У цій статті ставимо собі за мету виявити й проаналізувати бінарні опозиційні *composita* в складі ойконімії Галицької землі на означення розмірно-просторових характеристик, в яких виразниками названих просторовості й розміру виступають компоненти-означення: *верхній (горішній, вищий, вижній) / нижній (низький, нижчий) / середній; долишній / горішній; великий / малий*. Зрозуміло, що для досягнення задекларованої мети необхідно також зважати на поняття *простору* як на категорію граматичну. Адже із загальнономовного погляду, враховуючи композитний характер наших ойконімів як словосполучень атрибутивно-субстантивних, синонімічними відповідниками категорії *простору* (чи її складниками) універсально (!) виступають: *ареал, місце, терен, територія*.

Градацію особливостей ландшафту Галицької землі, починаючи з XIV ст. і до наших днів, чітко ілюструють писемні джерельні свідчення з цієї території. При аналізі назв поселень із просторовими компонентами неодмінно виходимо з розуміння територіальної специфіки історичної Галичини включно з її говірковим масивом і суспільно-етнічними стосунками в ній, які могли вплинути на розвиток форми назви.

Набір атрибутивних компонентів у складі ННП цих теренів не є досить розгалуженим і зводиться, в основному, до кількох пар (як було вже зазначено вище) бінарних опозицій, а саме: укр. *верхній (горішній, вищий, вижній) / нижній, низький, нижчий* (пол. *wyższy / niższy, niski*) / *середній* (пол. *średni*); *долишній / горішній* (пол. *dolny / górny*); укр. *великий / малий* (пол. *wielki / mały*), які послідовно й розглянемо.

I. Бінарні опозиційні пари *верхній (горішній, вищий, вижній) / нижній (низький, нижчий) / середній* (пол. *średni*):

1. Верхній Березів (кол. Вижній Березів), Кос. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125]; *Berezow Wyż* (XVI w.), z. hal. (Delatyn) [Atl. Jabł. m. 3]; 1658 p. [ІМСУ(І-Ф.), с. 395]; *Bereszów Wyższy* 1790 [RGLStan. (16)]; Березовь гурн. / *Berezów górny* 1905 [ПІГН, с. 6].
/
Нижній Березів, Кос. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125]; *Brzozow, ...villam Brzozow, ...de Inferiori* [Нижній] *Brzozow* 1482 [AGZ XIX, s. 962, 963]; *Berezów Niżny*, z. hal., pow. kołomyjsk., *villas superiorem et inferiorem Beresow* 1531 [ALS V, s. 249-251]; *Berezow Niż*: (XVI w.), z. hal. (Delatyn) [Atl. Jabł. m. 3]; *Berezów*, z. hal., pow. kołom., 1604 [SGHal., t. 111, s. 150]; 1643 [SGHal., t. 120, s. 165]; *Bereszów Nizszy* 1790 [RGLStan. (16)]; Березовь дольн. / *Berezów doln.* 1905 [ПІГН, с. 6].
/
Середній Березів, Кос. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125]; 1515 p. [ІМСУ(І-Ф.), с. 396-397]; *Berezów Średni*, z. hal., pow. kołomyjsk.; *villas superiorem et inferiorem Beresow* 1531 [ALS V, s. 249-251].
2. Верхній Вербіж, Кол. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125]; *Wirzbąsz*, z. hal., pow. kołom., *super villas... Wirzbąsz... nostro Districtu (sic) Colomiensi* 1375 [CDP I, s. 241]; 1443 p. [ІМСУ(І-Ф.), с. 338]; *Wierbiaż*, z. hal., pow. kołom., 1645 [SGHal., t. 138, s. 170]; *Wierzbiasz wyszny* 1660 [Regestrum 1600-1661, s. 20]; *Wierbiz Wyzny* 1707 [Opis, s. 216]; *Wierzbiasz ad Gwozdziec* 1735 [Regestr 1735, 64 зв.]; *Вербѣж Вижній* 1886 [Шем. 1886, с. 64]; *Wierbiaż Wyższy* 1891 [SG XII, s. 215]; 1914 [Шем. 1914, с. 160]; *Вербіж Вижний* 1938 [Шем. 1938, 116]; *Верхній Вербіж* 1947 [АТУ 1947, с. 513].
/

¹⁶ Стаття є продовженням циклу публікацій із дослідження регіональної історичної ойконімії Руського воєводства. Див., напр., наші попередні статті: Редька Я. П. Формування регіональних топо- (ойконімних) систем із погляду діахронії / Я. П. Редька // Студії з ономастики та етимології. 2004. – К., 2004. – С. 147–161.

¹⁷ Див.: Кісь Я. Виникнення і розташування міст на території Руського і Белзького воєводств від XIV до середини XVII ст. / Я. Кісь // Архіви України. – 1968. – № 1. – С. 35-41.

Нижній Вербіж, Кол. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125]; Wirzbąsz 1375 [AGZ V, s. 38]; 1443 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 342]; Wyorbąsz 1515 [Żdź. XVIII / 1, s. 173]; Wierbiąz 1649 [ЖУР V, s. 226]; 1670 [Regestr 1669-1670, s. 81]; Wierzbiz niżny 1707 [Opis, s. 216]; Wierzbiasz niżny 1735 [Regestr 1735, s. 64]; *Wierbiąz Niżny / Werbiąz* 1892 [SG XIII, s. 214]; Вербіж Нижній 1914 [Шем. 1914, с. 160].

Пор. структурно й семантично близьку ННП: укр. Вербіж (Льв.) [АТУ, с. 373].

3. Верхній Майдан, Надв. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 126]; *Majdan Górny* (XVI w.), z. hal. (Nadwórna) [Atl. Jabł. m. 3]; z *Maydanów każdy Majdan* 1669 [Regestr 1669-1670, s. 48]; Maydany obydwа 1735 [Regestr 1735, 63 зв.]; Majdan drugi 1765 [Taryffa 1765, s. 168]; Maydan Górny 1790 [RGLStan. (16)]; Majdan Górny 1884 [SG V, s. 914]; 1886 [Шем. 1886, с. 62]; Майдань гр. / Majdan górn. 1905 [ПГН, с. 33]; Майдан Горішній 1914 [Шем. 1914, с. 154].

/

Середній Майдан, Надв. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 126]; z *Majdanów każdy Majdan* 1669 [Regestr 1669-1670, s. 48]; Majdany obydwа 1735 [Regestr 1735, 63 зв.]; II пол. XVIII ст. [ІМСУ(І-Ф.), с. 439]; Majdan 1765 [Taryffa 1765, s. 168]; Majdan Średni / Majdan Stary 1788 [Бучко, с. 108]; Majdan Średni 1884 [SG V, s. 915]; 1886 [Шем. 1886, с. 60]; Майдань ср. / Majdan sred. 1905 [ПГН, с. 33]; Майдан Середній 1938 [Шем. 1938, с. 113].

Пор. структурно й семантично близькі ННП: Майдан (Вн., Вл., Днц., Жт., Зк., І-Ф., Льв., Рв., Тр., Хрк., Хм., Чрв.), Середній Майдан (Чрв.) [АТУ, с. 407, 436].

4. Верхній Угринів (в межах м. Івано-Франківськ) [Експ.].

/

Середній Угринів, Кл. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 124]; 1447 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 272]; *Uhrynów Szredni* (XVI w.), z. hal. (Kałuż) [Atl. Jabł. m. 3]; 1605, 1648 [ЖУР, IV, С. 214, 252]. Диф. член вказує на розташування поселення щодо НП Угринів, Тисм. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 128].

5. Верхній Ясинів (кол. Ясенів Горішній), Верх. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 122]; 1739 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 131]; *Jasienów Górny* 1785-1788 [ЙФМ, s. 342].

/

Ясенів Долішній (суч. Ясенів-Пільний), Гор. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 123]; *Jasienów Polny, czyli Dolny* к. XIX ст. [SG III, s. 478].

Пор. структурно й семантично близьку ННП: укр. Ясенів (Льв.) [АТУ, с. 455].

6. *Верхня Велесниця / Нижня Велесниця (до 1939 р. – Велесниця Долішня) Кол. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125] (сс. у кол. Гал. пов., І-Ф.); *Vyelesnycza* 1469, 1787 [AGZ XII, s. 283; ф. 19, оп. 6, спр. 179]; *Dolna i Górna, dwie wsi, pow. Nadworniański* 1556, 1661, 1687, 1765, 1892 [SG XIII, s. 197]; *Weleśnica*, z. hal., pow. kołom., 1612 [SGHal., t. 115, s. 264-266]; *Weleśnica* 1661-1665 [Lustr. 1661-1665 / III, s. 32]; 1670 [Regestr 1669-1670, s. 81]; *Welesnica* 1765 [Taryffa 1765, s. 168]; *Walesnica Dolna / Walesnica Górna* 1790 [RGLStan. (16)]; Велесниця 1938 [Шем. 1938, с. 86]; Нижня Велесниця 1947 [АТУ 1947, с. 510]. Хутір Верхня Велесниця належав до с. Нижня Велесниця [Бучко, с. 57].

Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Велеснів (Тр.) [АТУ, с. 371], Верхній Велеснів [Бучко, с. 93].

7. Верхня Липиця, Рог. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 126]; 1447 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 475]; *Lipica / Lipica Górna*, z. hal., pow. rohatyn., 1493 [ALS II, s. 245]; *Lipica Górna* (XVI w.), z. hal. (Rohatyn) [Atl. Jabł. m. 3]; *Lipica Górna* 1790 [RGLBrzez. (15)]; Липиця гурна / *Lipica górna* 1905 [ПГН, с. 30].

/

Нижня Липиця, Рог. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 126]; *Lipica Dolna* (XVI w.), z. hal. (Rohatyn) [Atl. Jabł. m. 3]; *Lipica*, z. hal., pow. hal., 1614 [SGHal., t. 117, s. 1601-1602]; *Lipica Dolna / Lipica Dolisznia*, z. hal., pow. hal., 1631-1639, 1647 [SGHal., t. 133, s. 1424-1429]; 1646 [SGHal., t. 139, s. 989]; *Lipica Dolna* 1790 [RGLBrzez. (15)]; Липиця дольна / *Lipica dolna* 1905 [ПГН, с. 30].

Пор. структурно й семантично близьку ННП: укр. Липиці (Льв.) [АТУ, с. 404].

8. Горішне Залуччя (Залуччя) / Долішне Залуччя, Сн. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 127]; 1449 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 563]; 1449 [AGZ XIX, s. 199]; 1579 [Żdź. XVIII / 1, s. 103]; *Zalucze ad Sniatyn* 1670 [Regestr 1669-1670, s. 82]; *Zalucze nad Czeremoszem* 1895 [SG XIV, s. 357]; *Залуче над Черемошем* 1914 [Шем. 1914, s. 193]. До 1947 року село називалося Залуччя над Черемошем.

Поділ села на Горішне і Долішне Залуччя відбувся у післявоєнний [1947 – Я.Р.] період [Бучко, с. 74].

Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Залуччя (Тр., Хм.) [АТУ, с. 389].

9. Горішня Вигнанка, Чрт. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]; 1581 р. [ІМСУ(Тр.), с. 576] / Долішня Вигнанка (в межах Чорткова, Тр.) [Експ.]. НП Вигнанка мав дві назви – Долішня й Горішня. Долішня Вигнанка – це територія від Серету до підніжжя гори (тепер у складі м. Чортків). Вважається, що Горішня Вигнанка на 100 р. молодша від Долішньої. Назва Долішня Вигнанка проіснувала до 1931 р. [Горішня Вигнанка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.chortkivrr.te.ua/146>].

Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Вигнанка (Вн., Вл., Жт., Хм.) [АТУ, с. 374].

10. Горішня-Слобідка, Мон. р-н, Тр. / Долішня Слобідка (хутір, який приєднано до с. Дубенки) [АТУ, с. 264]; 1710 р. [ІМСУ(Тр.), с. 439].

Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Слобідка (Вн., Жт., І-Ф., Льв., Мк., Од., Пл, Рв., Хрк., Хм., Чрв., Чрг.) [АТУ, с. 437].

II. Бінарні опозиційні пари *великий / малий*:

11. Велика Березовиця, Тр. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]; 1474 р. [ІМСУ(Тр.), с. 550]; Berezowica 1650 [ЖУР V / 2, s. 290], Berezowica 1716 [AGZ XXV, s. 236].

/
Мала Березовиця, Збар. р-н, Тр. [АТУ, с. 261].

Пор. структурно й семантично близьку ННП: укр. Березовиця (Чрг.) [АТУ, с. 366].

12. Велика Кам'янка, Кол. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 124]; 1416 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 338]; Kamyone / Kamionki / Kamionka Wielka 1416, 1461 [AGZ V, s. 30; XII, nr 2976]; *opp. Kamionki et vill. Kamionki* 1450 [ЖУР V, s. 117]; *Kamionka wielka* (XVI w.), z. hal. [Atl. Jabł. m. 3]; Kamionka, m., z. hal., pow. kołom., *oppidum Kamionka novae locationis* 1644 [SGTremb., t. 127, s. 294]; Kamionka, z. hal., pow. kołom., 1645 [SGHal., t. 138, s. 176-178]; *opp. Kamionki* 1649 [ЖУР IV, s. 185]; *Kamionki Wielkie, opp. Kamionki* 1670 [Regestr 1669-1670, s. 61]; *miasto Kamionki Wielkie* 1765 [Taryffa 1765, 167 зв.]; Kamionka Wielka 1790 [RGLStan. (16)]; Kamionka Wielka 1882 [SG III, s. 791]; 1886 [Шем. 1886, с. 32]; 1914 [Шем. 1914, с. 74]; Кам'янки Великі 1938 [Шем. 1938, с. 67]. Давнє поселення; вже в сер. XV ст. мало статус міста. [Бучко, с. 56].

Пор. численні структурно й семантично близькі ННП: укр. Кам'янка (Вн, Вл, Вр, Днп, Днц, Жт, Зп, Кв, Крв, Крм, Льв, Мк, Од, Пл, Рв, См, Тр, Хрк, Хрс, Хм, Чрк, Чрг, Чрв) [АТУ, с. 393].

/
Мала Кам'янка, Кол. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125]; Kamionki 1582 [AGAD / МК, Н. 1 (I), s. 123], 1450 [ЖУР V, s. 117]; *Kamionka-mała* (XVI w.), z. hal. (Kamionka wielka) [Atl. Jabł. m.3]; *Kamionki Małe leśne* 1660 [Regestrum 1600-1661, s. 17]; 1670 [Regestr 1669-1670, 70]; Kamionki Małe 1707 [Opis, 216]; Kamionka Mała 1735 [Regestr 1735, 64]; Kamioneczki Małe 1765 [AGZ, ф. 5, оп. 1, спр. 286, арк. 417]; Kamionczyki 1765 [Taryffa 1765, 165]; Kamionka Mała 1790 [RGLStan. (16)]; Kamionka Mała 1882 [SG III, 791]; Каменки 1886 [Шем. 1886, 451]; Камінки Малі 1914 [Шем. 1914, с. 110].

13. Велика Лука, Тр. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]; 1473 р. (подане, як Долина) [ІМСУ(Тр.), с. 551]; Długa Dolina / Łuka Wielka 1473 [MRPS I, s. 1118]; *Wie: Łuka* (XVI w.), z. hal. (Tarnopol) [Atl. Jabł. m. 7]; Łuka Wielka / Łuka, z. hal., pow.tremb., 1630 [SGHal., t. 117, s. 1708-1709, 1816-1818; t. 118, s. 691-692, 1816-1818; t. 127, s. 1282-1283]; Luka Wielka 1790 [RGLTarn. (17)]; Łuka-Wielka (Ł.-*Węłyka*), wś w pow. Tarn 1880 [SG V, s. 809].

Пор. структурно й семантично близьку ННП: укр. Велика Лука (См.) [АТУ, с. 372].

/
Мала Лука, Гус. р-н, Тр. [АТУ, с. 260]; *Łuka-Mała, wś w pow. Skalackim* 1880 [SG V, s. 809].

14. Велика Плауча, Коз. р-н., Тр. [АТУ, с. 262]; *Plauczka Wielka* (XVI w.), z. hal. (Kozłów) [Atl.Jabł. m.2]; 1785 р. [ІМСУ(Тр.), с. 360]; Plauczka Wielka 1790 [RGLBrzez. (15)]; Плауча велике / Plauczka wielkie 1905 [ПГН, с. 40].

/

- Мала Плавуча, Коз. р-н., Тр. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/z7502/A005?rdat1=05.07.2015&r7571=31200>; Plaucza Mała (XVI w.), z. hal. (Kozłów) [Atl. Jabł. m.2]; Plaucza Mała 1790 [RGLBrzez. (15)]; Плауча мале / Plaucza małe 1905 [ПГН, с. 40].
15. Великий Глибочок, Тр. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]; 1529 р. [ІМСУ(Тр.), с. 533]; Hłuboczek 1564 [Żdź. XVIII / 1, s. 99]; Wi: Hłuboczek (XVI w.), z. hal. (Tarnopol) [Atl. Jabł. m. 6]; Hłuboczek 1628 [КЗМ]; 1629 [Żdź. V (s. 188-193)]; *in Hłuboczek 1650* [ЖУР V / 2, s. 288]; 1650, 1661, 1667 [ЛНБ Сап.]; 1665 [AGAD / МК (Lustr.)]; Holoboczek 1681 [Def. Kam.]; Hłuboczek Wielki 1790 [RGLTarn. (17)]; Глубочекъ вельки / Hłuboczek wielki 1905 [ПГН, с. 14].
- /
- Малий Глибочок, Збар. р-н, Тр. [АТУ, с. 261].
- Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Глибочок (Вн, Жт, Од, Рв, Тр, Хм, Чрк, Чрв) [АТУ, с. 379]; Hłuboczek Mały 1790 [RGLTarn. (17)]; Глебочекъ / Głeboczek (Борщів) 1905 [ПГН, с. 14]; пол. Głęboocz Wielki, Głębooczek [NMP III, s. 160-161].
16. Великий Говилів, Терєб. р-н, Тр. [АТУ, с. 265]; 1564 р. [ІМСУ(Тр.), с. 522]; Howilow 1564 [MRPS V / 1, s. 171]; Howilow Wielki, z. hal. (Chorostków) [Atl. Jabł. m. 7]; *de Howilow 1650* [ЖУР V / 2, s. 294]; Howilow Wielki 1790 [RGLTarn. (17)].
- /
- Малий Говилів, Терєб. р-н, Тр. [АТУ, 265]; Howilow Mały (XVI w.), z. hal. (Chorostków) [Atl. Jabł. m. 7]; Howilow Mały 1790 [RGLTarn. (17)].
17. Великий Ключів, Кол. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 124]; 1416 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 338]; Kluczów / Kłuhów / Kliczów / Kluczów wielki i mały (pow. Peczeniżyn) 1416, 1443, 1472, 1475, 1489 [AGZ V, s. 30; XII, nr 1233, 1234, 3581, 3820; XIX, nr 1167]; 1660 [Regestrum 1600-1661, s. 24]; 1670 [Regestr 1669-1670, s. 54]; Kluczow Wyszny 1735 [Regestr 1735, s. 64]; Kluczów Wyszny 1788 [AGZ, ф. 19, оп. 6, спр. 292]; Kluczow Nizszy 1790 [RGLStan. (16)]; 1886 [Шем. 1867, s. 65]; Kluczów Wielki 1883 [SG IV, s. 167]; 1914 [Шем. 1914, с. 162]; Ключів Великий 1938 [Шем. 1938, с. 117].
- /
- Малий Ключів (кол. Нижній Ключів), Кол. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125]; *villam Clyczow(l) circa fluvium etiam Cliczow nuncupate* 1373 (1416), Cluczow 1475 [AGZ V, s. 39; XII, s. 375]; 1416 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 340]; Kluczew 1540 [MRPS, IV / 1, s. 399]; Niżny Klucow 1650 [ЖУР V, s. 109]; 1670 [Regestr 1669-1670, s. 70]; Kluczów / Kluczów Niżny 1788 [AGZ ф. 19, оп. 6, спр. 57]; Kluczów Wyszny 1790 [RGLStan. (16)]; Kluczów Mały 1883 [SG IV, s. 167]; Ключів Малий 1914 [Шем. 1914, с. 162].
- Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Малий Ключів, Ключівка (Хм.) [АТУ, с. 396].
18. Великий Рожин, Кос. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125]; Rożen Wielki (XVI w.), z. hal. (Kuty) [Atl. Jabł. m. 3]; 1785-1788 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 394].
- /
- Малий Рожин, Кос. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 126]; Рожен Хоминський 1593 р., з 1717 – Малий Рожин [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Малий_Рожин; Rożen-Mały (XVI w.), z. hal. (Kuty) [Atl. Jabł. m. 3].
- Пор. структурно й семантично близьку ННП: укр. Рожинськ (Тр.) [АТУ, с. 432].
19. Великий Ходачків, Коз. р-н, Тр. [АТУ, с. 262]; 1564-1565 [Lustr. 1564-1565, s. 24-25]; *Kaczowa, Według lustr. 1570 były to dwie wsie: Kaczowa osiadła i Chodeczków – spustoszała 1570* [ЖУР VII, s. 133]; Chodaczków / Chodeczków, z. hal., pow. tremb., 1613-1614, 1616 [SGTremb., t. 111, s. 680]; 1613, 1615 [SGTremb., t. 112, s. 794]; *Chodeczków alias Kaczowa 1616, 1627* [Lustr. 1661-1665 / III, s. 161, 169]; 1620 [SGTremb., t. 114, s. 200]; Chodeczków 1628 [AGAD, L.XVIII, 73, s. 346]; 1630 [SGHal., t. 127, s. 1282-1283]; 1756 р. [ІМСУ(Тр.), с. 360]; Chodaczów 1790 [RGLTarn. (17)]; Ходачковъ вельки / Chodaczków wielki 1905 [ПГН, с. 55].
- /
- Малий Ходачків, Тр. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]; 1464 р. [ІМСУ(Тр.), с. 553]; Chodeczkow 1564 [MRPS III, s. 87]; Ходачків 1649, Chodeczkow 1650 [ЖУР V / 2, s. 168, 297]; Chodeczkow 1650 [Żdź. XVIII / 1, s. 99]; Chodaczków 1790 [RGLTarn. (17)]; Ходачковъ малы / Chodaczków mały 1905 [ПГН, с. 56].
- Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Великий Ходак (Верх. р-н, І-Ф.), Ходачки (Жт.) [АТУ, с. 448]; пол. Chodaczów, Chodaki (2), Chodecz, Chodeczek [NMP II, s. 55].

20. Великі Бірки, Тр. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]; Borek / *Borki nad Gniezną czyli Hniezną Zygmunt I pozwala przywilejem 1530 r., ażeby Jan Sroczycki (Szrociczki) Podstarosta Kamieniecki, dzierżawca wsi król. Borek zwanej, przestoczył ją na miasto; dla tem rychlejszego wzrostu, przenosi monarcha mieszkańców z prawa pols. i ruskiego na magdeb.* 1530 (магдебурзьке право), 1572 (належність містечка до Тереб. старостівства), *Tenuta Borek* 1765 [Bal. / Lip. II / 6, s. 895-896]; Borki / Borek, m., z. hal., pow. tremb., 1530 [Żdź. XVIII / 2, s. 69]; 1530 [AGAD / MK, 44, f. 679-681]; Borek 1533 [MRPS IV / 2, s. 456]; 1562 [AGAD / ML IV B 8, f. 205, B 9, f. 115 v-116]; Borek 1564 [ЖУР I, s. 133]; Borek 1564-1565 [Lustr. 1564-1565, s. 24]; 1570 [AGAD L.XVIII, t. 46, k. 158]; 1611 [SGTremb., t. 109, s. 1609]; Borki Wielkie, z. hal., pow. tremb., 1619 [SGTremb., t. 104, s. 271-272]; 1624 [SGTremb., t. 115, s. 676-677]; 1629 [AGAD L.XVIII, t. 46, k. 155]; Borek, *cum villis in Terra Trembovlensi consistens* 1661-1665 [Lustr. 1661-1665 / III, s. 168-169]; Borki 1790 [RGLTarn. (17)]; Борки вельке / Borki wielkie 1905 [ПГН, с. 7].
- /
- Малі Бірки, Гус. р-н, Тр. [АТУ, с. 260]; 1564 р. [ІМСУ(Тр.), с. 246-247]; Borki Małe / Borki / Borek, z. hal., pow. tremb., 1623 [SGTremb., t. 115, s. 64-67]; Borek 1649 [ЖУР IV, s. 201]; Борки мал. / Borki małe 1905 [ПГН, с. 7].
- Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Бірки (Вл., Крв., (Нест. і Яв. р-н, Лв.), Пл., Рв., Хрк., Чрг.) [АТУ, с. 181, 189, 367]; пол. Borki małe / Borki Wielkie (2) [NMP I, s. 287, 288-289].
21. Великі Гаї (Гаї Тернопільські), Тр. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]; 1785 р. [ІМСУ(Тр.), с. 551]. До 1938 року НП Великі Гаї був частиною м. Тернополя [Експ.].
- /
- Малі Гаї [Експ.].
- Пор. там же структурно й семантично близькі ННП: укр. Гаї-Ходорівка (Малі Гаї), Чумакові Гаї, Шляхтинецькі Гаї, Гаї-Пасіки¹⁸ [Великі Гаї [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ternopolinfo.cinfoo.com/news-23921.html>], Гаї (Лв., См.) [АТУ, с. 378].
22. Великі Чорнокінці, Чрт. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]; Czarnokonce 1625, 1647 [КЗМ]; 1629, 1650, 1661, 1667 [ЛНБ Сап.]; 1662 [AGAD / ASK (dz. I)]; 1678 [RC]; Czernakouce [Боплан]; Çornokofçi Veliki 1681 [Def. Kam.]; Czarnokonce Wielkie 1790 [RGLZal. (18)].
- /
- Малі Чорнокінці, Чрт. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]; Czarnokonce / Çornokofçi 1681 [Def. Kam.]; Czarnokonczyki 1728 [ЛНБ Сап.]; 1730-1731 [НМЛ]; 1741 [Bibl. PAU]; Czarnokonce Małe 1765 [АЮЗР V / II, с. 111-175], 1785 [GgO]; Czarnokońce Małe 1785-1788 [ЙФМ, s. 290]; Czarnokońce Małe 1790 [RGLZal. (18)].
- Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Чернокунци (Лв.), Чорнокінці (Тр.), [АТУ, с. 189, 451].
23. Шумляни (Великі та Малі), Бер. р-н (тепер у складі Підгаєцького р-ну – Я.Р.), Тр. [АТУ, с. 259]; Schumlani 1437, Szumlany 1467, Wielkie Szumlany, z. hal., ... *in magna Szumlany* 1593 [AGZ I, 108; XII, s. 217, nr 3337]; 1467 р. [ІМСУ(Тр.), с. 128]; Szumlanymałe, z. hal. (Rohatyn) [Atl. Jabł. m. 3]; Szumlany, z. hal., pow.hal., 1635 [SGTremb., t.119, s. 1395-1396]; Szumlany / Szumlany Małe 1785-1788 [ЙФМ, s. 334]; Szumlany 1790 [RGLBrzez. (15)]; Шумляны вельке / Szumlany wielkie (Підгайці) 1905 [ПГН, с. 58].
24. Малий Гвіздець / Гвіздець, Гор. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 123]; 1475 [AGZ IV, s. 184]; Malogwozdziec 1579 [Żdź., XVIII / 1, s. 104]; Gwozdziec mały (XVI w.), z. hal. (Horodenka) [Atl. Jabł. m.7]; 1670 [Regestr 1669-1670, s. 67]; 1735 [Regestr 1735, s. 66]; Gwozdziec Mały 1790 [RGLZal. (18)]; Gwozdziec Mały 1881 [SG II, s. 924]; Гвѡздець Малий 1914 [Шем. 1914, с. 103].
- Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Гвізд, Старий Гвіздець (І-Ф.). [Бучко, с. 88], [Старий Гвіздець [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.gvozdets.if.ua/history/>].
25. Малий Заланів / Заланів, Рог. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 126]; Zalanów 1890 [SG XIV, s. 351].
26. Середній Бабин, Кл. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 124]; 1469 [Żdź. XVIII / 1, s. 19]; 1648 [ЖУР IV, с. 176, 214, 238, 241]; Babin 1880 [SG I, s. 72]. Назва НП Середній Бабин виникла як диф. член від назв присілків Слобідка, Кудлатівка і Бабин-Зарічний, які з часом виокремилися з його складу, а також – від ННП Бабин, Кос. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 125].

¹⁸ Мешканці прилеглих на схід від м. Тернополя околиць Гаями називають підміські оселі й забудови в лісистій околиці.

Дослідження археологів (зокрема поселень Східної і Середньої Європи в середньовіччі), думку яких – як і географів – неодмінно повинні враховувати й ми, дослідники ойконімії, допомогли нам прийти до висновків, що у східних слов'ян (куди, зрозуміло, компактно входять, й аналізовані нами бінарні опозиційні *composita* на означення розмірно-просторових характеристик в складі ННП Галицької землі) до XIV ст. зростала кількість поселень і зберігався **долинний тип розселення (!)**, який пізніше змінився на вододільний. У тому ж XIV ст. у лісостеповій зоні **селища долинного типу (!)** продовжували залишатись домінуючими. Господарські ареали селищ обмежувались потребами підсічного землеробства, пасовищ і ще природними умовами. Далі населення зростало, освоюючи нові території, і в силу цього господарські ареали селищ повинні були зімкнутися. Межі ж господарських територій встановилися ще в X-XII ст., і всередині них почали формуватися так звані *починки* та *висілки*, що стало поштовхом до нового етапу розселення в лісовій зоні з XIV ст. Унаслідок цього ареали сіл зростали за рахунок того, що на вододілах освоювались лісові площі, що протривало до XVI ст. (завершення феодалізації). Межа XIII-XIV ст. ознаменувала початок третього етапу розвитку східнослов'янського села. У цей період, за твердженням археологів (серед яких посилаємось на думку Я.Г. Рієра), різко зменшується кількість відомих поселень у долинах рік, і починається заселення вододілів у лісових зонах, що й стало причиною запусиння в др. пол. XIII-XIV ст. багатьох поселень у долинах [4, с. 53, 55, 67, 209].

Отже, вважаємо, що **Бінарні опозиції (I) верхній (горішній, вищий, вижній) / нижній (низький, нижчий) / середній** в складі **10** бінарних опозиційних пар (*Верхній Березів (Вижній Березів) / Нижній Березів; Верхній Вербіж / Нижній Вербіж; Верхній Майдан / Середній Майдан; Верхній Угринів / Середній Угринів; Верхній Ясинів (Ясенів Горішній) / Ясенів Долішній; Верхня Велесниця / Нижня Велесниця; Верхня Липиця / Нижня Липиця; Горішне Залуччя (Залуччя) / Долішне Залуччя; Горішня Вигнанка / Долішня Вигнанка; Горішня-Слобідка / Долішня Слобідка*) та **Бінарні опозиції (II) великий / малий** в складі **16** бінарних опозиційних пар (*Велика Березовиця / Мала Березовиця; Велика Кам'янка / Мала Кам'янка; Велика Лука / Мала Лука; Велика Плавуча / Мала Плавуча; Великий Глибочок / Малий Глибочок; Великий Говилів / Малий Говилів; Великий Ключів / Малий Ключів (кол. Нижній Ключів); Великий Рожин / Малий Рожин; Великий Ходачків / Малий Ходачків; Великі Бірки / Малі Бірки; Великі Гаї / Малі Гаї; Великі Чорнокінці / Малі Чорнокінці; Шумляни (Великі та Малі); Малий Гвіздець / Гвіздець; Малий Заланів / Заланів; Середній Бабин / Бабин*) розглянутих ойконімів Галицької землі Руського воєводства демонструють нам:

по-перше, зростання (розростання) поселень, починаючи з др. пол. XIV ст.;

по-друге, збереження цілісності самих поселень і відсутність чітких меж між ними, про що свідчить стрижневий компонент ойконіма. Так, назва НП *Заланів* свідомо вживається мешканцями без означення *Великий* (що домислюється останніми хоча б на рівні фонових знань) на протвагу ННП *Заланів Малий* (зрештою, як і в назві поселень: *Малий Гвіздець / Гвіздець, Бабин / Середній Бабин*). Опозиційною парою до *Великий / Малий* антонімним відповідником може виступати атрибутив *Нижній* чи навіть *Середній* (пор.: *Малий Ключів / кол. Нижній Ключів, Верхній Майдан / Середній Майдан; Верхній Угринів / Середній Угринів*;

по-третє, прямим свідченням і підтвердженням семантики просторовості *верхній (горішній, вищий, вижній) / нижній (низький, нижчий) / середній; долинний / горішній; великий / малий* слугують нам ще **8** поданих нижче однослівних ойконімів Галицької землі, які хоч і не мають своїх бінарно-опозиційних відповідників, проте етимологічно містять пряму вказівку на розміщення (локалізацію) в певній частині ландшафту / простору (верх, низ, середина). Такими є назви: **1).** Верхівці, Гус. р-н, Тр. [АТУ, с. 260]; Wierzchowce 1650 [ЖУР V / 2, s. 295]; Wierzchowka 1668 [АЮЗР VII / II, с. 529]; Вержховце / Wierzchowce 1905 [ПГН, с. 11]. Пор. структурно й семантично близьку ННП: укр. Верхівці (Крв., Льв., Хм.) [АТУ, с. 373]; **2).** Верхня, Кл. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 124]; 1506 р. [ІМСУ(І-Ф.), с. 269]; Wierzchnia / Wierzchnia 1506 [MRPS III, s. 2646]; Wierzchnia (XVI w.), z. hal. (Wojniłow) [Atl. Jabł. m. 3]; Wierzchnia 1790 [RGLStr. (13)]; Верхня / Wierzchnia 1905 [ПГН, с. 11]. Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. Верхне (І-Ф., Льв., См.) [АТУ, с. 373]; **3).** Верховина, Верх. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 122]; **4).** Нижбірок, Гус. р-н, Тр. [АТУ, с. 260]; Nyeczborg 1564 [Zdż. XVIII / 1, s. 99]; Nowy Nizborg (XVI w.), z. hal. (Chorostków) [Atl. Jabł. m. 7]; Nidźborg, m., z. hal., pow.tremb., 1601 [SGTremb., t. 105, s. 509]; 1602 [SGTremb., t. 101, s. 23]; 1603 [SGTremb., t. 105, s. 1144]; 1623-1624 [SGTremb., t. 115, s. 632]; 1628 [SGTremb., t. 117, s. 1118]; Nizborg / Nidźborg / Nidźbork, m., z. hal., pow. tremb., 1619 [SGTremb., t. 104, s. 429]; Nizborg Nowy 1790 [RGLTam. (17)]; **5).** Нижнів, Тлум. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 129]; Nyecznow 1523

[MRPS, IV / 2, s. 384]; Nieznów 1578 [Zdz. XVIII / 1, s. 86]; *Niżniów* (XVI w.), z. hal. (Niżniów) [Atl. Jabł. m. 3]; *Niżniów / Niżnow*, z. hal., pow. hal., 1624-1625 [SGHal., t. 122, s. 94-98]; *villa Niżniów* 1662 [Бучко, с. 93]; *Niżniów ad Jezupole* 1670 [Regestr 1669-1670, s. 74]; *Niżniów* 1765 [Taryffa 1765, 148 зв.]; *Niżniów* 1790 [RGLStan. (16)]; *Niżniów* 1886 [SG VII, s. 170]; *Нижневъ / Niżniów* 1905 [ПГН, с. 36]; *Нижнів* 1914 [Шем. 1914, s. 243]. Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. *Niniów Dolny / Niniów Górny* 1790 [RGLStr. (13)], *Нижне* (Лг., І-Ф., Лв., Хм.) [АТУ, с. 415]; **6**. *Серединки*, Тр. р-н, Тр. [АТУ, с. 266]. Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. *Серединка* (Вн., Чрг.) [АТУ, с. 436]. Перша писемна згадка – 1727; **7**. *Середне*, Кл. р-н, І-Ф. [АТУ, с. 124]; *Serednie* (XVI w.), z. hal. (Bukaczowce) [Atl. Jabł. m. 3]; *Serednie* 1790 [RGLStr. (13)]. Пор. структурно й семантично близькі ННП: укр. *Середне* (Днц., Зк., Пл., Тр., Хрс.) [АТУ, с. 436], **Середна* [Бучко, с. 108]; **8**. *Середне*, Пдг. р-н, Тр. [ТК]; *Serednie* (XVI w.), z. hal. (Rohatyn) [Atl. Jabł. m. 3]; *Serednie* 1790 [RGLBrzez. (15)].

Таким чином, розв'язуючи подальші лінгвістичні завдання – як-от: етимологізація просторових назв населених пунктів усього Руського воєводства – ми виходимо на ширші горизонти, серед яких, як справедливо зазначає польська мовознавець Квірина Гандке, міститься антропологія культури та споріднених із нею дисциплін (етнологія, гуманітарна географія, когнітивізм), де простір є одним із невід'ємних складових буття, адже мовний матеріал – це невіддільна частина “реального світу та суспільного простору” [5, s. 42].

Література

1. Афанасьев О.Е. Концептуальні засади дослідження топонімічної атрактивності території міста / О.Е. Афанасьев // Природно-територіальні та суспільно-географічні комплекси регіонів: історія формування, стан, проблеми, перспективи: матеріали Всеукр. науково-практ. конф., присв. 70-річчю від часу утворення Луганської області. – Луганськ, 2008. – С. 74-76.
2. Дмитриева Л.М. Русская топонимическая система: онтологическое и ментальное бытие / Л.М. Дмитриева // Известия Уральского государственного университета. Серия 2: Гуманитарные науки. Выпуск 4. – 2001. – № 20. – С. 13-18. ISSN 1817-7166]
3. Керт Г.М. Топонимия в современном мире / Г.М. Керт // Известия Уральского государственного университета. Серия 2: Гуманитарные науки. – 2001. – № 20. – С. 48-54. ISSN 1817-7166.
4. Риер Я. Г. Аграрный мир Восточной и Центральной Европы в средние века по археологическим данным / Я. Г. Риер. – Могилев, 2000. – 263 с.
5. Handke Kwiryna. Czas i przestrzeń w polskich pracach językoznawczych / K. Handke // Rozważania i analizy językoznawcze. Wybór prac wydany z okazji 65 urodzin Autorki. – Warszawa, 1997. – 554 s.

Джерела

AGAD – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (Головний архів давніх документів у Варшаві). Sygnatury: L.XVIII. AGAD / ASK (dz. I) // Archiwum Główne akt dawnych w Warszawie / Archiwum Skarbu Koronnego, dz. I, spr. № 71, арк. 387-413, 434-446.

AGAD / ML – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (Головний архів давніх документів у Варшаві). Metryka Litewska. – Sygnatury: IV; B 8, 4; B 9, 4; B 12, 4; B 17, 4; B 19, XLVI, 119.

AGAD / MK – Archiwum Główne Akt Dawnych w Warszawie (Головний архів давніх документів у Варшаві). Metryka Koronna. Oddział 56. – Sygnatura 11 / 2.

ALS – Archiwum ksiąg Lubartowiczów Sanguszków w Sławucie. – We Lwowie, 1887-1890. – Т. I-IV.

AGZ – Akta grodzkie i ziemskie czasów Rzeczypospolitej Polskiej z Archiwum tak zwanego Bernardyńskiego we Lwowie. – Lwów, 1868-1935. – Т. I – XXV.

Atl. Jabł. – Atlas historyczny Rzeczypospolitej Polskiej. Epoka przełomu z wieku XVI na XVII. Dział II: Ziemia Ruskie Rzeczypospolitej / Dział opracowany przez Aleksandra Jabłonowskiego. – Warszawa, Wiedeń, 1889-1904.

Bal. / Lip. – Baliński M., Lipiński T. Starożytna Polska pod względem historycznym, jeograficznym i statystycznym. – Warszawa, 1885. – Т. II. Z.6. – 986 s.

Bibl. PAU – Biblioteka Polskiej Akademii Umijętności i Polskiej Akademii Nauk w Krakowie. Oddział rękopisów, № 2002.

CDP – Codex diplomaticus Poloniae. – Warszawa, 1847-1858. – Т. 1-3.

Def. Kam. – Kołodziejczyk D. The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681): Defter-i Mufassal-i Eyalet-i Kamaniçe. – Kyiv ; Cambridge, Mass., 2004. – P. 1 : Text, Translation and Commentary; P. 2 : Facsimile.

GgO – Consignation aller in dem Königreich Gallizien gelegenen Ortschaften (1785) // Львівська наукова бібліотека НАН України, відділ рукописів, ф. 5 (Оссолінські), оп. 1, од. зб. 1197.

Lustr. 1564-1565 / 1 – Lustracje dóbr królewskich XVI-XVIII wieku. Województwa Ruskie, Podolskie i Bełskie. Lustracja województw Ruskiego, Podolskiego i Bełskiego 1564-1565. Część 1 / Wydali Krzysztof Chłapowski i Helena Żytkowicz. – Warszawa; Łódź: Wydawnictwo Naukowe PWN, 1992. – 281 s.

Lustr. 1661-1665 / 3 – Lustracja województwa Ruskiego 1661-1665. Część 3. Ziemia Halicka i Hełmska / Wydali Emilia i Kazimierz Arłamowski i Wanda Kaput. – Wrocław etc., 1976. – 303s. + 2 mapy.

MRPS – Matricularum Regni Poloniae Summaria / Wyd. T. Wierzbowski. – Varsoviae, 1905-1961. Т. I – IV (1905-1910).

NMP – Nazwy miejscowe Polski. Historia. Pochodzenie. Zmiany / Pod. red. K. Rymuta. – Т. I-VIII. – Kraków, 1996-2009.

Opis – Opis dymów ziemi Halickiej 1707 roku // ЦДІАЛ, ф. 5, оп. 2, спр. 1.

Persowski F. Osady na prawie ruskim, niemieckim i wołoskim w ziemi lwowskiej. – Lwów, 1926. – 160 s.

RC – Originale regestrum palatinatus podoliae in judiciis commissarialibus. Leopoli... 1678 // ЦДІА у Києві, ф. 36, оп. 1, од. зб. 4.

- Regestr 1669-1670 – Regestr rewizyj dymów Ziemi Halickiej i Kolomyjskiej ... Anno 1669-1670 // ЦДАЛ, ф. 5, оп. 2, спр. 1.
 Regestrum 1600-1661 – Regestrum ... Terrae Haliciensis. Anno 1600-1661 // ЦДАЛ, ф. 5, оп. 1, спр. 152, 352.
 Regestr 1735 – Regestr podatku podymnego Ziemi Halickiej 1735 r. // ЦДАЛ, ф. 134, оп. 2, спр. 10.
 RGL – Regna Galicie et Lodomeriae Josephi II et M. Theresiae augg. iussu... – 1790 r. Nomina Circulorum (numeris Chartae respondentia): 9. Przemyślenia; 10. Samborzenia; 11. Zolkowienia; 12. Leopoldzenia; 13. Stryenia; 14. Zloczowienia; 15. Brzezanyenia; 16. Stanislavowienia; 17. Tarnopolzenia; 18. Zależczykienia.
 SG – Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich / Red. T. Sulimierski, B. Chlebowski, W. Walewski. – Warszawa, 1880–1902. – Т. I – XV.
 SGHal. – Sąd Grodzki Halicki. Актові книги Галицького гродського суду Руського воєводства, що містяться в Центральному державному історичному архіві України у Львові (ЦДАЛ. – Фонд № 5). Цифри, що йдуть після скорочення, вказують на номер тому і номер сторінки.
 SGTremb. – Sąd Grodzki Trembowelski. Актові книги Теребовлянського гродського суду Руського воєводства, що містяться в Центральному державному історичному архіві України у Львові (ЦДАЛ. – Фонд № 17). Цифри, що йдуть після скорочення, вказують на номер тому і номер сторінки.
 SGP – Sąd Grodzki Przemyski. Актові книги Перемишльського гродського суду Руського воєводства, що містяться в Центральному державному історичному архіві України у Львові (ЦДАЛ. – Фонд № 9). Цифри, що йдуть після скорочення, вказують на номер тому і номер сторінки.
 Taryffa 1765 – Taryffa głównego żydowskiego u Karaimskiego ziemi Halickiej u powiatów Trembowelskiego i Kołomyjskiego do niej należących. 1765. – [ЦДАЛ. ф. 5, оп. 1, спр. 286, арк. 135-177].
 Żdź. XVIII / 1 – Polska XVI wieku pod względem geograficzno-statystycznym. Ziemia Ruskie: Ruś Czerwona / Opisana przez A. Jabłonowskiego. – Warszawa, 1902. – Т. XVIII. – Część I.
 АТУ 1947 – Українська РСР: Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 р. – К., 1947. – 1064 с.
 АТУ – Українська РСР: Адміністративно-територіальний устрій на 1 січня 1987р. / Відп. ред. В.І. Кирненко, В.І. Стадник. – К.: Головна редакція УРЕ, 1987. – 504с.
 АЮЗР – Архив Юго-Западной России, издаваемый Временною комиссией для разбора древних актов высочайше учрежденною при Киевском, Подольском и Волыном генерал-губернаторе. – К., 1859–1914. – Ч. I–VIII. – Т. I–XXXV.
 Боплан – Спеціальна карта України Гійома Лавассера де Боплана 1650 року. Мірило 1:450000, секції V–VII / упоряд. М. Вавричин, О. Голько. – Київ ; Львів, 2000. Див. також: Вавричин М. Показчик назв об'єктів, відображених на Спеціальній карті України Г. Боплана 1650 р. / Вавричин М., Голько О. // Картографія та історія України : збірник наукових праць. – Львів ; Київ ; Нью-Йорк, 2000. – С. 258–327.
 Бучко Д.Г. Походження назв населених пунктів Покуття / Бучко Д. Г. – Львів : Світ, 1990. – 144 с.
 ЖУР – Жерела до історії України-Руси / Вид. М. Грушевський, С. Томашевський. – Львів, 1895–1913. – Т. I – VII.
 ІМСУ(І-Ф.) – Історія міст і сіл Української РСР: Івано-Франківська область. – К.: Головна редакція УРЕ, 1971. – 639с.
 ІМСУ(Тр.) – Історія міст і сіл Української РСР: Тернопільська область. – К.: Головна редакція УРЕ, 1973. – 640 с.
 ЙФМ – Йосифінська (1785-1788) і Францисканська (1819-1820) метрики. Перші поземельні кадастри Галичини. Показчик населених пунктів. – К.: Наукова думка, 1965. – 353 с.
 КЗМ – Кам'янецька земська книга // ЦДА в Києві, ф. 37, оп. 1 (Кам'янецький земський суд).
 ЛНБ Сап. – Львівська наукова бібліотека НАН України, відділ рукописів, ф. 103 (Архів Сапегів), тека 44 / 45 I d, арк. 5–11.
 НМЛ – Національний музей у Львові. Відділ рукописної та стародрукованої книги, Ркл–11, арк. 183–192, 224–229, 259–326, 339–352, 368–371, 380–396.
 ПГН – Русско-польский и польско-русский алфавитные перечни географических названий помещенных на картах Галиции и Буковины инж. Корнмана. – Киев: Издание Киевского Округа Путей Сообщения, 1915. – 124 с. (60 с. + 64 с.).
 ТК – Українські Карпати // Топографічна карта. Масштаб 1:200 000. – К.: Київська військово-картографічна фабрика, 2001.
 ЦДАЛ // Центральный державный историчний архів України у місті Львові. Відділ рукописів. – Ф. 52, оп. 2, спр. 9, арк. 374 (Ф. – № фонду, оп. – № опису, спр. – № справи).
 ЦДАЛ / AGZ – Центральный державный историчний архів у місті Львові. Akta grodzkie i ziemskie (скорочення в дужках означають: ф. – номер фонду, оп. – номер опису, спр. – номер справи, арк. – номер аркуша).
 Шем. 1886 – Шематизм ... дієцезії греко-католицької Станіславівської. – Львів, 1886.
 Шем. 1914 – Шематизм всего клира греко-католицької єпархії Станіславської ... – Станіславів, 1914.
 Шем. 1938 – Шематизм всего клира греко-католицької єпархії Станіславівської. – Станіславів, 1938.

Прийняті адміністративні скорочення районів і областей

Бер.	Бережанський р-н
Верх.	Верховинський р-н
Гал.	Галицький пов.
Гус.	Гусятинський р-н
Дол.	Долинський р-н
І-Ф	Івано-Франківська обл.
Кл.	Калуський р-н
Коз.	Козівський р-н
Кол.	Коломийський р-н, пов.
Кос.	Косівський р-н
Мон.	Монастирський р-н
Надв.	Надвірнянський р-н
Пдг.	Підгаєцький р-н
Рог.	Рогатинський р-н
Рожн.	Рожнятівський р-н